

Ценностни аспекти на педагогическото ежедневие
Value Aspects of the Pedagogical Daily Round

ТЕСТОВЕТЕ – ПРИЛОЖЕНИЕ В ПРАКТИКАТА, ПРАВИЛА ЗА СЪСТАВЯНЕ

Гинка Костуркова

Основно училище „20 април“, Панагюрище

Резюме. В статията се разглежда проблемът за приложението на тестовите в педагогическата практика. Проучени са предпочитанията на учителите за използването им в обучението. Коментирани са правила за конструиране на тест.

Keywords: test, application of the test, rules for creating test

Тестът е инструмент за измерване и числово описание на познавателен конструкт – знанията и уменията на тествания. Той се прилага широко в съвременното българско училище. От учебната 2012/2013 година тестовите за ВО IV клас имат нова структура. Те съдържат текст за разбиране и към него – задачи с избираем и свободен отговор върху съдържанието му.

Цел на изследването: да се проучи доколко тестът е предпочитан и прилаган в практиката на учителите и как да се състави качествен и надежден тест.

Задачи: 1. Проучване на предпочитания на ученици, учители и родители, начин за проверка и оценка. 2. Да се направи анализ, основан на данните от проучването. 3. Да се посочат правила за съставяне на надежден и обективен тест. **Хипотеза:** Ако чрез проучването се докаже, че тестовите са предпочитано средство за проверка и оценка от учители и ученици поради обективността на проверката на знанията и уменията на учениците, то те трябва да се съставят по определени правила, за да бъдат надеждни и обективни.

Теоретичен обзор на поставения проблем: тестовите измерват знания и умения. Те са два вида: **стандартизирани** – дават едни и същи условия като време, за което да се направят от всеки един учащ се, така че резултатите на различните ученици да бъдат сравнявани; **тестове, съставени от учителя** – създават се, за да се измерва доколко са постигнати целите на обучение, включени в конкретни тематични единици. При тях въпросите се основават на преподадения материал, така че учителят може да определи до каква степен той е усвоен от учащите се (Крейгхед, Немеров, 2008: 1266).

Инструментарий за постигане на целите и задачите: анкети с ученици, учители и родители. Направен е **математико-статистически анализ** на резултатите от анкетното проучване. **Сравнени** са данните от трите анкети.

При анализа на резултатите от анонимна анкета, направена с 36 ученици от III и IV клас, се установява, че повечето ученици предпочитат тестовото изпитване (83,3 %). От тях 13,8 % предпочитат контролна работа с различни задачи, а устно изпитване – 11,1 %. Родителите предпочитат тестове (44,4%), контролни работи с различни задачи (48,1), а устното изпитване – само 14,8%. Посочени са причините за тези предпочитания. При учениците тестът се харесва, защото им е по-лесно и изкарват по-високи оценки. Родителите ги предпочитат по същата причина и разбират по-пълно какъв материал се изучава. Ясно е, че тестовите са предпочитани от ученици и родители. **Анализът на резултатите от анкетата, проведена със 17 учители**, показва, че на първо място са поставили устно изпитване 9 анкетиращи, контролната работа – 6 анкетиращи, друга форма – 5 анкетиращи, тест – 1 анкетиран. Тестът е поставен на второ място от 1 анкетиран, на **трето място** от 11 анкетиращи, а на четвърто място – от 4 анкетиращи. Следователно тестът не е предпочитан начин за проверка и оценка. Като се сравнят данните, се оказва, че предпочитанията на учителите се разминават с тези на ученици и родители. Тестът не е на първо и дори не на второ място по предпочитание от учителите по следните причини: не може да се провери целият обем от знания и умения; има елемент на налучкване; няма обективност на оценката. **Ето защо хипотезата се потвърждава частично.** Независимо от това, че тестът не се харесва от учителите, **той се използва от всички анкетиращи.** Данните от анкетата сочат, че учителите или сами си правят, или ползват готови от помагала. Някои ги взимат от колеги.

Забележка: Процентите надвишават 100% и броят на учителите при анализа на данните от анкетата с учители е по-голям, защото някои от всички анкетиращи са посочвали по няколко отговора.

Правила за съставяне на тест

Ползването на готови тестове и самоличното им изработване налагат да се знаят основни правила за съставяне и какво да съдържат:

1. Задачите да са съобразени с учебните стандарти. Формулировката на съжденията да е кратка, точна и вярна според специалистите в определената област; да е важна за следващите етапи на обучение; правилният отговор да е в резултат на обучението, а не от обща култура. Задачата да измерва точно определено учебно съдържание, което да не е прекалено специфично или прекалено общо. Да измерва един факт, понятие или принцип. Условието да е като въпрос или незавършено изречение.

2. Задачите с избираем отговор при задачи за I–IV клас да съдържат 3 възможности за отговор и само един от тях да е обективно правилен.

3. Чертежи, снимки или други изображения да са ясни.

4. Грешка при началните учители е поставяне на украси на листовите със задачите. Те затрудняват прочита и разсейват учениците.

5. Другите 2 неверни дистрактора да са без съмнение грешни. Те трябва да са типични грешки, които се допускат. Да бъдат еднотипни по външен вид с правилния отговор.

6. Трите възможности за отговор да са разположени вертикално. Да няма подсказващи или подвеждащи възможности за отговор.

7. Езикът да е съобразен с възрастта на учениците.

8. Да не се използват излишни думи и да се намали максимално времето за четене.

9. По възможност условието да е в позитивна форма. Ако се налага негативна (НЕ Е), тя да е с по-едър шрифт или да се потъмни.

10. Правилният отговор да се слага на различни места в различните задачи. Дистракторите да са правдоподобни.¹⁾

За по-голяма яснота са предложени задачи от тест по литература, апробиран с 33 ученици от IV клас. Тестът е съставен от Г. Костуркова – начален учител в ОУ „20 април“ – град Панагюрище, който е с доказана надеждност и е изготвен и обработен във връзка с обучение за съставители на тестове. При неговото съставяне са спазени гореспоменатите правила. **Тестът е по Литература за IV клас** и е с 14 задачи. Първата част съдържа 10 въпроса с избираем отговор. Втората част съдържа 3 въпроса със свободен кратък отговор и 1 въпрос със свободен разширен отговор. Тестът изследва точно определено съдържание и познавателни области. В него има въпроси на ниво знание, на ниво разбиране и на ниво разграничаване. В първа част са задачи с избираем отговор, а във втора част са задачи със свободен кратък и свободен разширен отговор. Подреждането е според изискванията. Не бива да се смесват задачи с избираем отговор и задачи със свободен отговор. По-добре въпросите с избираем отговор да са в началото на теста.

Примери:

1. Задача с избираем отговор по стандарт **„Познаване на значими творби и техните автори“**

Авторът на „Том Сойер“ е:

А/ Марк Твен

В/ Джани Родари

С/ Астрид Линдгрен

Отговорът и дистракторите са разположени правилно. Задачата отговаря на изискванията за трудност, подреждане, коректност на отговорите, краткост и яснота.

2. Задача с избираем отговор по стандарт **„Разграничаване на литературни жанрове и разпознаване на легендарни герои“**. Задачата **няма добри характеристики**. Има неработещ дистрактор. За работещ се приема този, който е посочен поне от 5% от апробираните ученици. Тъй като в конкретната апробация този процент не е достигнат при един от тях, той е неработещ

(дистрактор басня по-лесно се разграничава от останалите отговори и има леко подсказващ ефект). Задачата се нуждае от редакция.

Начален вариант	I редакция	II редакция
Крали Марко	Легендарен	Крали Марко
е герой от:	герой е:	е герой от:
A/ мит	A/ цар Минос	A/ мит
B/ басня	B/ Дедал	B/ приказка
C/ легенда	B/ Крали Марко	B / легенда

3. Задача с избираем отговор и много добри характеристики:

От какъв вид текст е откъсът: „Госпожица Хъни бързо излезе, но само след броени секунди се върна, носейки една дебела книга.“

A/ описание

B/ повествование

C/ разсъждение

Задачата е с достатъчно ниво на трудност, дистракторите са работещи, разположението е правилно, езикът е достъпен и отговаря на стандарт „**Разграничава художествен и нехудожествен текст; различава повествователен текст**“.

4. Задача с недобри характеристики:

Текстът „Закукала кукувица рано ми рано на Гергьовден. Закукала на ябълка, на петровка, на петровка наред село“ е:

A/ народна песен

B/ стихотворение

C/ пословица

Третият дистрактор (пословица) е неработещ. Затова трябва да се замени с друг (пример: скороговорка). Откъсът е с шрифт, който не се откроява и затова трябва да се потъмни, наклони или да е с друг шрифт.

Оценяването при задачи с избираем отговор може да е със скала въз основа на точкуване – 1 т. за правилен отговор, 0 точки за грешно избран отговор.

Въз основа на обработени резултати от апробацията може да се даде пример за добре структурирана **задача с кратък свободен отговор** по съдържателна рамка „**Различава епитет; добавя подходящ епитет в конкретна речева задача**“.

5. Добави подходящи епитети:

И събудени от сън ще погледнат те навън,

и ще викнат с..... глас: пролет е у нас!

При задачи със свободен отговор се предвиждат възможности за отговор: В конкретния пример: весел, бодър, силен, радостен; китна, цветна, красива. Съставя се и **ръководство за оценяване:**

Правилен отговор – при дадени два подходящи епитета. **Частично правилен отговор** – един подходящ и един неподходящ епитет. **Непра-**

вилен отговор – написани думи, които не са епитети. **Без отговор** – не е написано нищо. **Ръководство за оценяване:** 2 т. за правилен отговор, 1 т. за частично правилен отговор и 0 точки за грешен отговор или без отговор.

Друга задача с добри характеристики по съдържателна рамка „**На емпирично равнище разграничава проза и стихотворение, знае що е рима и избира подходящи рими в конкретна речева задача**“.

6. Допълни с подходящи рими:

Децата боядисваха..... в паничката с

Нацапах си....., изпотрошиха....., изплатиха си от.....

Възможности за отговор: яйцата, боята, лицата, белята; листата, боята, лицата, бедата. **Ръководство за оценяване:** Пълен отговор – с 5 подходящи римувани думи. Частично правилен отговор – 4, 3, 2 или 1 подходящи римувани думи. Неправилен отговор – думите са римувани, но не са подходящи; думите не са римувани. За правилен отговор – 3 т., за частично правилен – 2 или 1 т., според броя на написаните римувани думи, и за грешен отговор или без отговор – 0 т.

7. Пример за **трудна задача** според резултатите от апробацията

Какво е основното чувство в стихотворението „Отечество любезно, как хубаво си ти! Как чудно се синее небето ти безкрайно! Как твоите картини менят се омайно!...“?

Възможности за отговор: възхищение, обич, любов, гордост.

Ръководство за оценяване: правилен отговор – 2 точки, частично правилен отговор – 1 точка, грешен отговор и без отговор – 0 точки. Апробираните ученици са дали много частично правилни или грешни отговори. Има и неотговорили, което е доказателство, че задачата е трудна и се нуждае от редакция. Примерна редакция: I вариант – Какво чувство е изразено в стихотворението? II вариант – На какво се възхищава лирическият герой в стихотворението?

8. **Задача с разширен свободен отговор** със съдържателна рамка „**Изразява емоционално отношение към литературни герои и ситуации**“, която е с добри характеристики и не се нуждае от редакция:

Какъв е старецът от приказката и какво е отношението ти към неговата постъпка:

Един старец садял ябълково дръвче край пътя. Минали пътници и го попитали:

– Дядо, защо седиш това дръвче? Ти си толкова стар, че няма да дочекаш да ядеш от плодовете му!

Старецът отвърнал:

– Аз няма да дочекам плодовете, но други хора ще минават оттук и ще ядат от тях.

Възможности за отговор: Старецът е трудолюбив, умен, благороден, добър, мисли за другите. Постъпката му е правилна, благородна, мъдра. **Ръ-**

ководство за оценяване: правилен отговор (посочени качества на главния герой; изразено лично мнение за постъпката му) – 2 точки. Частично правилен отговор (посочени само качества на главен герой; изразено само отношение към постъпка на главен герой) – 1 точка. Грешен отговор (няма посочени качества на главния герой; не е изразено лично отношение към постъпката му) и без отговор – 0 точки.

Дадените примери са достатъчни за разбиране на правилата за съставяне на тест от учителя, структурирането, подреждането и оценяването на задачите с избираем и свободен отговор.

Изводи

Съставянето на тестове от учителя е трудна и отговорна задача. Необходимо е добро познаване на учебните стандарти и правилата за съставяне на надежден тест, който да отразява в пълнота знанията и уменията на учениците. Дори и в случаите, когато учителят използва тестове от помагала, тези знания също са от голямо значение, за да може той да се ориентира в изобилието на съвременния книжен образователен пазар.

БЕЛЕЖКИ

1. Зафирова Л., Атанасова В. СУ „Кл. Охридски“, София. Материали от обучителен семинар – Пловдив, „Обучение на обучители на съставители на тестови задачи“, 2010 г.

ЛИТЕРАТУРА

Крейгхед, Ед., Немеров, Ч. (2008). *Енциклопедия „Психология и поведенческа наука“*. София: Изд. „Наука и изкуство“.

TESTS - PRACTICAL APPLICATION, RULES FOR COMPILATION

Abstract. The article is about the application of the tests in pedagogical practice. We studied the preferences of teachers for use in training and discussed the rules for constructing the test.

Guinka Kosturkova

✉ Primary school “20 april”
Panagyurishte, Bulgaria
e-mail: g_angelova53@abv.bg